

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS RETSBOG

Den 14. marts 2018 kl. 09:30 holdt Østre Landsret offentligt retsmøde i retsbygningen, Bredgade 42, København.

Som dommere fungerede landsdommerne Ole Dybdahl, Tine Vuust og Morten Christensen, førstnævnte som rettens formand.

Der foretoges fortsat hovedforhandling

24. afd. nr. B-3448-14:

1) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

7) _____

8) _____

9) _____

10) _____

11) _____

12) _____

13) _____

14) _____

15) _____

16) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for _____

17) _____

18) _____

19) _____

20) _____

21) _____

22) _____

23) _____

(advokat Christian F. Jensen, besk., for sagsøgerne 2 til 15 og 17 til 23,
og advokat Christian Harlang for så vidt angår sagsøgerne 1 og 16 samt
den del af sagen, hvori der ikke er dækning under den meddelte fri proces)
mod

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

For sagsøgerne mødte advokat Christian Harlang og advokat Christian F. Jensen.

For sagsøgte mødte advokat Peter Biering. Med advokaten mødte tillige advokatfuldmægtigene Emil Wetendorff Nørgaard og Malthe Gade Jeppesen.

Sagsøger 13 og 14 var mødt. Som tolk for sagsøgerne var mødt Allan El-Zayat.

Som vidne mødte oberst John Dalby.

Der fremlagdes Værnfælles Forsvarskommandos brev af 26. februar 2018 vedrørende op-
hævelse af vidnet John Dalbys tavshedspligt med nærmere angivne begrænsninger. Rets-
formanden gennemgik indholdet af brevet og formanede vidnet behørigt på baggrund her-
af.

Der blev under afhøringen af vidnet forevist uddrag af tidligere under hovedforhandlingen
dokumenteret film "Bataljonen" og videooptagelse fra CYAN 4.

John Dalby forklarede blandt andet, at han, der i dag arbejder for NATO, i 2004 var batal-
jonschef for 2. bataljon af Garderhusarregimentet i Slagelse. Bataljonen indgik som en af

tre bataljoner i den internationale brigade. Han havde tidligere været udsendt som kompagnichef på det første hold i Kroatien i 1992.

Han var kommet hjem fra en stilling i udlandet for NATO i 2003, da det i det tidlige efterår 2003 blev besluttet, at de tre bataljoner i den internationale brigade skulle sendes til Irak som hold 2-4, og at han skulle være chef for hold 4. Da han dengang også var ansvarlig for uddannelse af værnepligtige, påbegyndte han ikke straks den missionsforberedende uddannelse, men indledte den med deltagelse på det første chefkursus i foråret 2004. De blev undervist i demografiske, politiske og kulturelle forhold i Irak samt andre relevante emner, herunder også med briefing om sikkerhedspolitiske emner. Han var sammen med chefgruppen på et tre dages besøg i den danske lejr i Irak i maj 2004 for at orientere sig om forholdene. Her mødte han bataljonschefen for hold 3, Henrik Blach, og fik også lejlighed til at hilse på den britiske brigadefører. Han deltog endvidere i en øvelsesserie med hold 4 forud for udsendelsen. Hommel-sagen havde ikke nogen umiddelbar betydning for hold 4, fordi de efter magtoverdragelsen under alle omstændigheder skulle operere under andre regler end hold 3. De havde således hverken mandat eller ressourcer til at gennemføre afhøringer, men kunne alene foretage udspørgen om navn, alder og bopæl. Afhøring er en tilbundsående udspørgen, som foregår i en helt anden atmosfære. Han har ikke set månedsrapporten for juni 2004, tillægsekstrakten bind 1, side 126 ff., tidligere.

Han mødte inden udsendelsen både Jesper Helsø og daværende forsvarsminister Søren Gade. De talte ikke om tilbageholdelser. Under sit ophold i Irak kom de begge på besøg. Besøget af Søren Gade foregik i januar 2005. Han er helt sikker på, at Søren Gade ikke var på besøg i efteråret 2004.

Han rejste til Irak med den første tredjedel af hold 4, formentlig den 13. eller 14. august 2004. Der var fem-seks dages overlap med hold 3. De ankom til Camp Eden, men nogle af dem rykkede direkte ned til det danske logistikregiment på Shaiba Log Base, som senere blev til Camp Danevang. Det var hold 4, der stod for flytningen fra Camp Eden til Camp Danevang. Briterne havde anmodet Danmark om at udvide operationsområdet, der for hold 4's vedkommende kom til at omfatte stort set hele Basra, som udgjorde et område på størrelse med Jylland. Dette var en konsekvens af briternes planer om at reducere deres styrker i landet og hjemtage den enhed, der havde haft ansvaret for den sydlige del af Basra-provinsen. Selve Basra by var dog fortsat under britisk operationsområde. Briterne havde et godt kendskab til byen, og det krævede lige så mange soldater at være til stede i Basra

by, som i hele det danske operationsområde uden for byen, da der alt andet lige er behov for flere soldater for at kontrollere bebyggede end åbne områder. De var en del af den britiske enhed, og det var derfor intet problem for danskerne at køre ind i Basra by. Af sikkerhedsmæssige årsager meldte de det dog altid til briterne forinden.

Den danske bataljon var underlagt den britiske brigade, hvorfor forsvarschefen havde delegeret dele af den danske kommando til briterne, således som det fremgår af Forsvarskommandoens direktiv for Dancon/Irak, punkt 2.6, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 51. Det gjaldt dog ikke f.eks. forhold vedrørende logistik, som blev varetaget af et logistikregiment under hærchefen i Karup. Delegationen af den operative kommando til brigaden betød, at den britiske brigadefører kunne bruge den danske bataljon stort set som en britisk enhed (OPCON). Der er tale om en NATO-godkendt definition af ”OPCON”, som alle lande i alliancen bekender sig til. Det er en meget udbredt måde at delegerere kommando- og kontrolforhold på. Han kunne som bataljonchef dog nægte at udføre opgaver, som var i strid med hans beføjelser efter de danske Rules of Engagement eller ikke var sikkerhedsmæssigt forsvarlige.

Organisationsdiagrammet i støttebilagssamlingens bind 1, side 45, svarer til organiseringen. Diagrammet i støttebilagssamlingens bind 1, side 46, er korrekt dog med den korrektion, at den danske bataljon var underlagt den britiske brigade og ikke den britiske division. Organisationsdiagrammet i støttebilagssamlingens bind 1, side 47, er ligeledes retvisende, idet det nationale støttelement dog ikke var undergivet hans kommando. Han havde indtil oktober 2004 operativ kontrol over to britiske enheder (OPCON) på samme måde, som den britiske brigade havde kontrol over den danske bataljon. Logistik, juridiske forhold og straf forblev et britisk anliggende, hvilket vil sige, at hvis soldater fra det britiske kompagni forbrød sig mod reglerne, skulle noget sådant behandles af briterne. Senere blev det britiske kompagni, som havde kontrollen i Az Zubayr, igen underlagt briterne.

Den danske bataljon havde ansvaret for at beskytte den irakiske olieinfrastruktur i det sydlige Basra. De skulle også uddanne og vejlede de nye irakiske sikkerhedsstyrker. Danskerne samarbejdede med to irakiske bataljoner, 601 og 602 ING. Spejdereskadronen havde fået delegeret et funktionelt operationsområde i den nordlige del af Basra-provinsen, hvor 601 ING hørte til, og som de derfor havde ansvaret for uddannelsen af. Panserinfanteriet havde på tilsvarende måde ansvaret for 602 ING i den sydlige del af Basraområdet. Militærpolitiet skulle støtte det irakiske politi. Forsvarskommandoens direktiv for Dancon/Irak,

punkt 3, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 51, sammenfatter det overordnede mål for udsendelsen af den danske bataljon og skal ses i lyset af, at der ved Iraks overgang til selvstyre blev opstillet og uniformeret irakiske sikkerhedsstyrker, som reelt var rekrutteret fra gaden. De blev organiseret i en militær struktur svarende til den danske. Det var danskerne's opgave at uddanne dem, så de så hurtigt som muligt blev klar til at varetage sikkerheden i Irak. Az Zubayr husede en tidligere militær forlægning, som havde været anvendt af den irakiske hær under Saddam Hussein. Da hæren blev fordrevet af briterne, blev der efterladt såvel håndvåben som tunge våben, og dem havde de lokale stammer overtaget. Der var i både Az Zubayr, Basra by og generelt i hele Basraprovensen mange våben i omløb, og området kunne derfor potentielt være farligt.

Magtanvendelsesdirektivets punkt 21 og 22, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 65, betød, at danskerne godt måtte foretage tilbageholdelser af sikkerhedshensyn, og det gjorde man også i to tilfælde. Blandt andet tilbageholdt de en iraker for ulovlig våbenbesiddelse sammen med et anseeligt pengebeløb. Da vidnet imidlertid vurderede, at den pågældende ikke udgjorde en sikkerhedsrisiko, men var almindelig kriminel, blev han løsladt. Sikkerhedssituationen fordrede ikke mange tilbageholdelser. Danskerne kunne udspørge tilbageholdte, og hvis de udgjorde en sikkerhedstrussel mod koalitionsstyrkerne eller de irakiske styrker, kunne de tilbageholdes. Reglerne foreskrev, at bataljonen inden for 14 timer skulle sørge for registrering af den tilbageholdte samt lægebesøg og overgive vedkommende til briterne, hvis ikke de besluttede at løslade den tilbageholdte. De kunne ikke overgive tilbageholdte til irakerne, fordi irakisk lov gav mulighed for at idømme dødsstraf. Da han ankom til Irak, var der fortsat to tilbageholdte i briternes varetægt, som bataljonen skulle føre tilsyn med, hvilket han gjorde to gange sammen med militærjuristen Kenneth Buhl og holdets læge. Han valgte at løslade dem, efter at de irakiske myndigheder havde meddelt amnesti til den gruppe, de tilhørte. Løsladelsen skete i slutningen af september 2004, hvorefter der ikke længere var tilbageholdte under dansk tilsyn.

”Britefinten” er et begreb, som første gang blev anvendt af Dagbladet Information som en beskrivelse af de aftaler, han havde indgået med den britiske brigadechef om tilbageholdelser. Han og brigadechefen holdt i begyndelsen af september 2004 et møde, hvorunder han fortalte brigadechefen om ændringerne af magtanvendelsesdirektivet fra hold 3 til hold 4, herunder om de nye begrænsede muligheder for håndtering af tilbageholdte, hvorefter han enten skulle løslade dem eller hjemtage tilbageholdte til Danmark til national retsforfølgning. Den britiske brigade havde ikke samme begrænsninger i deres magtanvendelsesdi-

rektiver og havde også faciliteter til at tilbageholde fanger i Irak, ligesom briternes regelsæt tillod overdragelse af tilbageholdte til irakiske sikkerhedsstyrker. Den praktiske løsning blev en aftale om, at det ikke var danske soldater, men derimod den britiske enhed under den danske bataljon, som – hvis det kunne lade sig gøre i praksis – lagde hånd på tilbageholdte og førte dem til de britiske faciliteter. Der var ikke tale om en finte, men en praktisk foranstaltning, som i sidste ende blev besluttet af den britiske brigadefører.

Han havde ikke en tilsvarende aftale med irakerne. Samarbejdet med irakerne var styret af de retningslinjer, der fremgår af Forsvarskommandoens direktiv for Dancon/Irak, punkt 2.2, sidste afsnit, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 51. Han havde ikke kommando over irakerne. Hvis bataljonen ikke var enig i irakernes beslutninger, kunne de enten køre med og holde øje med irakerne og gribe ind, hvis de forbrød sig mod reglerne, eller de kunne afslå at deltage i operationen. Når de samarbejdede med irakerne, forventede han, at irakerne levede op til de danske Rules of Engagement. Hvis de ikke gjorde dette, kunne han gribe ind ved at påtale overtrædelser eller afbryde den danske deltagelse i en operation. I sidste ende kunne han beslutte at gribe ind ved at anvende våben. En sådan beslutning ville dog kræve nøje overvejelser af sikkerhedssituationen, idet han jo ikke ville bringe sine egne soldaters sikkerhed i fare, og han ville næppe vælge en sådan løsning.

Sikkerhedssituationen i Irak i efteråret 2004 var præget af primært to trusler. For det første blev der ind over den danske lejr skudt små raketter, som eksploderede med en relativ høj sprængkraft, og for det andet blev der udøvet bagholdsangreb. Den tredje trussel, som kom senere, var brugen af vejsidebomber i form af enten stationære eller mobile bomber. De vidste, at det var irregulære, ikke-uniformerede irakiske styrker, der stod bag disse angreb. Det var et dilemma, at man ikke kunne skelne disse styrker fra den almindelige civilbefolkning. I den nordlige del af Basra by var der to stammer, som var i konflikt, og som begge havde våben. Det medførte i et tilfælde, at en banal konflikt mellem børn udviklede sig til en stammekrig med flere dræbte, og han måtte fungere som mægler i konflikten. Der kunne også forekomme kidnapninger mellem stammerne for at få løsepenge. Han havde seks sårede soldater på hold 4, men ingen tab af menneskeliv. Han så på et tidspunkt en irakisk detention på en irakisk politistation i Al-Qurnah. Han har intet kendskab til fængslerne Al-Maqal, Al-Mina og Al-Shu'oon i Basra by, som var britisk operationsområde.

Bataljonens forhold til lokalbefolkningen var godt. Han vil mene, at omkring 90-95 % af irakerne var venligt stemt over for de danske patruljer, som blandt andet havde fodbolde

med. Danskerne havde opbygget byråd efter dansk model i Al-Qurnah og etablerede en lignende ordning i Az Zubayr. Man kunne her drøfte mange forskellige emner af betydning for indbyggerne, f.eks. vandforsyning og hospitaler. Han omtalte det civile arbejde over for Forsvarsudvalget og forsvarsministeren under besøget i begyndelsen af januar 2005 som en succes. Der var dog fortsat angreb mod dem og de irakiske styrker foranlediget af utilfredsheden med deres tilstedeværelse hos de resterende 5-10 % af befolkningen.

Forevist uddrag af episode fem om Operation Clean Sweep indtil minuttal 3.33 fra filmen ”Bataljonen”, jf. støttebilag Q, forklarede han, at dokumentarserien blev produceret af TV2 efter aftale med forsvarret. Der blev lavet ti afsnit, som blev redigeret og klippet på stedet, så de, når de blev vist på tv, gav et helt opdateret billede af forholdene i bataljonen. Han deltog som chef for bataljonen i alle planlægningsmøder vedrørende operationer. Det militære reglement for stabstjeneste beskriver detaljeret forberedelsen heraf. Chefen indleder sådanne møder med at udstikke de overordnede retningslinjer for den videre planlægning af operationen. Når stabschefen vurderer, at den første planlægning er tilendebragt, indkalder han til det første stabsmøde, hvor forskellige løsningsmuligheder præsenteres, og på baggrund heraf træffer han som bataljonschef beslutning om, hvordan operationen skal foregå. Herefter færdiggør staben befalingen, og der indkaldes til et nyt stabsmøde, hvor materialet gennemgås og rettes til. Herefter sker befalingsudgivelsen. Hvis der er tale om en kompliceret operation udstedes en warning order, når stabsarbejdet påbegyndes, således at enhederne får tid til at forberede sig på opgaveudførelsen. Target folder’ en udarbejdes som et led i stabsarbejdet, men kan også være udfærdiget forud for udstedelse af warning order’ en. I stabsarbejdet deltager en efterretningsofficer, en operationsofficer og en ingeniørofficer sammen med folk fra planlægningssektionen, logistiksektionen og CIMIC. Efterretninger indgår som et ganske væsentligt grundlag for planlægningen af en operation. Den danske beslutningsproces svarer til den måde, de andre koalitionsstyrker planlægger. Danskerne og irakerne udarbejdede hver deres plan. Man undersøgte ikke særskilt, hvordan samarbejdspartnerne behandlede fanger, for man gik ud fra, at irakerne og briterne overholdt de nationale lovgivninger og direktiver, de hver især var underlagt. Den danske bataljon skulle efter punkt 6.3 i Forsvarskommandoens direktiv for Dancon/Irak, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 53, ikke blande sig i irakiske sædvaner, skikke og lovgivning, og det kunne de heller ikke efter magtoverdragelsen.

Operation Green Desert blev iværksat efter anmodning fra 602 ING bataljon, som ønskede støtte til en irakisk operation mod personer i Az Zubayr. Forud herfor var der blevet slået

en irakisk og en engelsk nødhjælpsarbejder samt tre irakiske soldater ihjel ved vejsidebomber, og der var sket en intensivering af beskydningen af Shaiba Log Base. Han fandt, at anmodningen kom belejligt til imødegåelse af de forskellige angreb med raketter, vejsidebomber og en trusselsvurdering, der var for opadgående. Dette var første gang, at irakerne udviste initiativ for at øge sikkerheden i området. Han syntes derfor, at det var en god ide, og tilkendegav, at den danske bataljon gerne ville støtte dem. Han opfordrede irakerne til at lave deres plan og fremkomme med ønsker til støtte, hvorefter danskerne ville tilpasse deres plan hertil. Irakerne havde mange ønsker til de danske styrker, f.eks. om udlevering af hætter til tilbageholdte og håndjern. Det blev besluttet, at danskerne skulle danne en ydre ring, så irakerne fik ro til at gennemføre deres operation. Som det fremgår af target folder'ens punkt 1.4 "Justification", jf. tillægsekstraktens bind 1, side 332, var operationen blevet besluttet på grundlag af efterretningsoplysninger fra 602 ING og den danske efterretningssektion S2. De tjekkede oplysningerne i deres egne databaser og søgte også at få dem verificeret hos briterne. Det var helt normalt, at man ikke kunne få bekræftet efterretningsoplysninger i væsentlig grad. Oplysningerne var dog i dette tilfælde mere detaljerede med hensyn til udpegning af mål, end hvad der normalt ses. Hans opfattelse i 2004 var, at oplysningerne meget vel kunne være rigtige. Anders Kærgaard var en dygtig og loyal officer, der deltog i operationen på den fremskudte kommandostation som hans nærmeste rådgiver på efterretningsområdet. Anders Kærgaard sagde ikke noget om, at efterretningsofficeren var utroværdig og løgnagtig. Han modtog kun de oplysninger, der fremgår af target folder'en i sagen, som efter hans opfattelse er den eneste og endelige udgave af target folder'en. Der var dengang intet fremme om, at Anders Kærgaard betvivlede efterretningsgrundlaget. Det virker som om, Anders Kærgaard har skiftet forklaring om dette forhold. Han læste efterfølgende i en artikel, at Anders Kærgaard var blevet ramt af PTSD, var blevet skilt og havde forsøgt at begå selvmord, og at dette blandt andet havde sin grund i, at hans chef i Irak havde bebrejdet ham tab af menneskeliv. Han forsøgte uden held at kontakte Anders Kærgaard for at hjælpe ham. Han vil tro, at Anders Kærgaard er blevet påvirket af sit sygdomsforløb. Han fremstår som et andet menneske i dag. Han anmodede ikke Anders Kærgaard om at give kilden kvalifikationen F6 eller foretage andre ændringer i target folder'en. Kenneth Buhl deltog i stabsarbejdet og havde som resten af staben heller ingen indvendinger imod operationen. Enigheden manifesterede sig blandt andet i udsendelse af warning order'en den 22. november 2004. Det indgik i hans egne overvejelser, at han havde modtaget anmodningen fra irakerne, og at de, hvis efterretningsoplysningerne var korrekte, kunne få elimineret væsentlige trusler i området. Det var

endvidere en mulighed for at evaluere og uddanne irakerne frem mod valget i januar 2005, hvor irakerne selv skulle stå for sikkerheden.

Efter udarbejdelse af target folder'en blev warning order'en udstedt, hvorefter stabsarbejdet fortsatte frem mod udstedelse af operationsbefalingen. Forevist Post Operation Report, punkt 2.2 jf. tillægsekstraktens bind 1, side 412 f., forklarede han, at der sideløbende med stabsarbejdet blev afholdt koordinationsmøder med irakernes chef. På det andet koordinationsmøde blev det tydeligt, at irakerne ønskede at foretage arrestationer i moskeer, og han rådgav den pågældende chef om at indhente en dommerkendelse, fordi det var et religiøst område. På det tredje koordinationsmøde foreviste chefen disse dommerkendelser. Det blev aftalt, at hvis irakerne ikke havde benzin til alle deres pickupper, kunne danskerne støtte dem med transport under forudsætning af, at det skete under irakisk bevogtning af fangerne. Der var tale om to operationer – en irakisk ”arrest and search” operation, og en multinational operation, Operation Green Desert, som havde til formål at støtte den irakiske operation.

Efter henvendelsen fra den irakiske kollega gav han direktiv til stabschefen om at igangsætte det arbejde, der førte frem til target folder'en. Samme dag udsendte staben warning order'en den 22. november 2004 kl. 22.00 lokal tid (Charlie tid), jf. tillægsekstraktens bind 1, side 351. Frago 284 blev udstedt den 23. november 2004 kl. 21 i den første version, som blev sendt til den britiske brigade. Den 24. november 2004 blev Frago 284, amendment 1, udsendt. Herefter fremkom den britiske brigadebefaling, Frago 4X/058, den 24. november 2004 kl. 22.50, som var den britiske brigades autorisation af operationen. Brigadebefalingen blev udfærdiget på grundlag af target folder'en, Frago 284 og ”Amendment 1” samt vidnets personlige forelæggelse, og briterne havde efterprøvet dette beslutningsgrundlag. ”Amendment 1” var den sidste skriftlige operationsbefaling, men der blev senere mundtligt udstedt nogle mindre ændringer hertil og muligt skrevet noget til i hånden. En af ændringerne var, at briterne ville have de irakiske tilbageholdte forbi den britiske lejr med henblik på en screening, således som det fremgår af brigadebefalingens punkt 7, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 403. Briterne tog operationen meget alvorligt. De tilførte et beredskab med en yderligere reserve med kampvogne, som var klar til at køre med 5-10 minutters varsel.

Han kendte TSU fra andre operationer, og deres chef var en kompetent oberstløjtnant fra den tidligere irakiske hær. Civilpolitiet var de dårligst uddannede, herefter kom ING, og de

bedst uddannede var TSU. Det var briternes beslutning, at TSU skulle deltage i Operation Green Desert.

Operation Green Desert var en joint operation, der udadtil fremstod som én operation i det samme område, men der blev givet to befalinger. Irakerne og den multinationale styrke havde hver sin plan, men målet for operationen var det samme. Når irakerne ikke er omtalt i "Amendment 1" under "Task Org.", jf. tillægsekstraktens bind 1, side 384, skyldes det, at irakerne ikke var omfattet af denne ordre, men i stedet havde deres egen. Den danske støtte bestod i at danne ydre ring, som kunne beskytte irakernes operation mod trusler udefra og give dem ro til at gennemføre deres operation. Irakerne frygtede nogle af de stammer i området, som havde tungere våben, end de selv havde. Danskerne måtte ikke tilbageholde civile, hvilket fremgår klart af operationsbefalingen. Danskerne kunne støtte med transporten af fanger, således som det fremgår af operationsbefalingens punkt 3.a.4, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 386. Irakerne havde bedt herom, idet de ikke havde tilstrækkeligt brændstof. Han besluttede at stille danske køretøjer med danske chauffører til rådighed for transport af fanger, men dette ændrede ikke ved, at det var irakerne, der forestod tilbageholdelserne og bevogtede fangerne under transporten. Det var irakerne, der skulle sørge for, at de tilbageholdte kom op på ladet og ned igen, så den danske støtte skulle i henhold til befalingen alene være en transportstøtte. Lastbilerne kom dog ikke i anvendelse som transportkøretøjer under operationen. Efter hans bedste erindring foregik transporten på irakernes egne Toyotaer eller vans. Tilbageholdte skulle først tages til den britiske detentionsfacilitet på Shaiba Log Base. "TQ" er tactical questioning, dvs. afhøring. Det fremgår af punkt 7 i den britiske brigades operationsbefaling, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 403, at det var en britisk beslutning, at fangerne skulle køres til afhøring hos briterne. Camp Campbell var 601 ING's lejr, som lå nord for Basra by nord for Al-Qurnah. Selvom den har et engelsk navn, var den en irakisk lejr.

Hvis der havde været et PSYOPS-anneks, som indgik i planen, ville det have været anført som et tillæg i operationsbefalingen, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 394. Han havde på hold 4 ikke rådighed over combat camera teams, og det er ikke korrekt – som forklaret af Anders Kærgaard for landsretten – at vidnet havde udstedt ordre om brug af kameraer under operationen. Dette støttes også af det, som fremgår af Post Operation Report af 29. november 2004.

Retten hævet midlertidigt kl. 12.00.

Retten sat på ny kl. 13.00.

Sagsøger 13 havde forladt retsmødet.

Vidnet forklarede videre, at han under hele Operation Green Desert befandt sig i den fremskudte kommandostation, som var en pansret mandskabsvogn, hvorfra han havde radioforbindelse til enhederne. Det køretøj, der ses på fotografiet i støttebilagssamlingens bind 2, side 107, er et britisk køretøj. Han kan ikke vurdere, om billedet er optaget under operationen. På fotografiet i støttebilagssamlingens bind 2, side 120, ses de to lette køretøjer, som udgjorde følgerbilerne. Dette billede kunne godt være taget på dagen. Fotoet i støttebilagssamlingens bind 2, side 121, viser indsigten mod Az Zubayr. Fotoet i støttebilagssamlingens bind 2, side 123, er et billede af hans besætning. Forrest til højre sidder Anders Nørgaard med Kenneth Buhl til venstre. Bagved de to kan man skimte chaufføren, der førte den fremskudte kommandostations journal. Han havde ingen kontakt til irakerne på kommandostationen, selvom det var aftalt, for de dukkede ikke op. Han havde kun kontakt til dem gennem sin forbindelsesofficer. Over radioen kom der meldinger fra de danske kompagnier, der monitorerede irakerne, om, at irakerne havde tilbageholdt et antal personer. Han hørte ingen meldinger om mishandling af tilbageholdte, eller at nogen af dem fik slag og spark. Han hørte heller ikke om, at danskerne skulle have tilbageholdt nogen. Operationen forløb som den skulle, idet der dog på et tidspunkt blev meldt om skud over radioen.

Han erindrer, at han under operationen mødtes med Anders Berg Olesen og Jesper Møller-Pedersen, men han kan ikke huske, om det skete ved CYAN 1 eller CYAN 2. Det er dog sandsynligt, at de mødtes ved CYAN 1 efter operationens afslutning, hvorefter han kørte ud til CYAN 2 sammen med spejdereskadronen. Han kan heller ikke huske, om det blev sagt til ham, at nogle af de tilbageholdte fik ”hug” eller ”høvl”, men hvis det var blevet sagt, ville han ikke have lagt mærke til det, for det lå i den lave ende af magtanvendelseskalaen og inden for mandatet, som gav de danske styrker beføjelser til om nødvendigt at anvende dødelig magt. Der var blevet skudt ved et af målene, så det var heller ikke underligt, hvis der blev ”taget godt fat”.

Danske soldater deltog ikke i briternes screening af tilbageholdte på Shaiba Log Base, og det lå heller ikke i befalingen. Det kunne ikke have fundet sted uden hans tilstedeværelse.

Danske soldater ville aldrig foretage en rektalundersøgelse. Danskerne havde ikke hunde, men det havde briterne.

De var tilbage fra operationen omkring kl. 11.30 den 25. november 2004, hvorefter operationen var slut for danskernes vedkommende. Om aftenen afrapporterede han over for den britiske brigade. Pressemeddelelsen fra Hærens Operative Kommando af 26. november 2004, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 457, blev gennemlæst og godkendt af ham, inden den blev udsendt. Det var vigtigt, ikke mindst af hensyn til soldaternes pårørende, at der blev givet orientering om gennemførte operationer. Hans opfattelse var, at operationen havde været en succes, for de havde gennemført den uden tab for nogen af styrkerne. I cirka halvanden måned derefter var der ingen raketbeskydning mod lejren og et kraftigt fald i vejsidebomber, og også på den baggrund vurderede han, at operationen havde opfyldt sit formål.

Post Operation Report af 29. november 2004, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 412 ff., var en afrapportering om forløbet af operationen tilbage til Danmark og til den britiske brigade bl.a. med det formål at identificere læringspunkter. Spejdereskadronen og panserinfanterikompaniet havde forud for operationen forsøgt at gennemføre træning med de irakiske styrker, men det var ikke lykkedes. En sådan øvelse ville ikke have omfattet håndtering af fanger, for det var et rent irakisk anliggende. Punkt 3.3 i Post Operation Report, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 413, dækker over, at den britiske brigade, der på et sent tidspunkt justerede i de fremsendte planer, ville have civile politirådgivere med frem sammen med TSU, og i konsekvens heraf skulle de danske MP'ere også være tættere på ransagningsfasen. Det gjaldt operationen generelt. Han mener dog, at TSU overvejende var til stede ved CYAN 4, mens ING gennemførte søgning i CYAN 1. De danske MP'ere kan godt have været med til at sikre beviser i både CYAN 1 og CYAN 4. Bemærkningen i punkt 5.2 var formentlig affødt af, at danskerne syntes, at ING kunne tage vel hårdt fat og havde optrådt nervøst i forbindelse med, at der blev afgivet skud ved CYAN 1. Det blev påtalt og skulle være et opmærksomhedspunkt for fremtiden. Der ligger ikke heri, at ING gik over grænsen lovlig magtanvendelse. Første afsnit under punkt 6 dækker over, at den britiske beslutning om at tage civile politifolk med ud på operationen kom sent, og at det ikke burde gentage sig i fremtidige operationer.

Han så filmen fra CYAN 4 for første gang i oktober 2012, da den kom frem i pressen. Anders Kærgaard havde ikke efter operationen vist den for ham på hans kontor. Forevist ud-

drag af den tidligere under hovedforhandlingen dokumenterede videooptagelse fra CYAN 4 ved minuttal 19:12 forklarede han, at man kan se nogle tilbageholdte, og at nogle af dem bliver bestemt trykket i jorden. Der står nogle britiske politifolk i nærheden. Han vurderer ikke, at det viste går over grænsen for nødvendig magtanvendelse, og det kan jo også være, at den tilbageholdte havde modsat sig anholdelsen. Der er intet på denne film, der skulle føre til, at de danske soldater ville blive trukket ud af Irak, for dels var de danske soldater ikke involveret i tilfangetagelsen, dels ligger den anvendte magt i den nedre ende af magt-anvendesskalaen.

Han blev under et chefmøde den 5. december 2004 af den britiske efterretningsofficer gjort opmærksom på, at der dagen efter ville komme en artikel i Al Manarah, som ville beskyldte de danske soldater for at medvirke til tortur. Han kaldte sin stab sammen, og de udarbejdede en "særlig hændelse" herom, som de sendte hjem til HOK, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 469. Han sammenkaldte næste morgen, den 6. december 2004, hele bataljonen og fortalte dem om artiklen. Han gav udtryk for, at de beskyldninger, der var rettet mod de danske styrker og bataljonen, var meget alvorlige, og at historien også ville blive omtalt i de danske medier. Han bad derfor soldaterne om at sige til, hvis de havde overværet overgreb. Han ønskede reelt et svar, for der var stor bevågenhed om missionen, ikke mindst fra politisk hold i Danmark. Han udarbejdede en redegørelse i anledning af artiklen, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 472. Det var hans fornemmelse, at anklagerne stammede fra operationen ved CYAN 4, og derfor bad han også Spejdereskadronens chef om at lave en redegørelse. Han har ikke tidligere set den britiske "MEDIA PLAN TO TACKLE THE DAN-BAT ALLEGATIONS", jf. tillægsekstraktens bind 1, side 485. Det er korrekt, som anført i tredje afsnit under "Background", at han ikke gav befalinger om afhøring, og at han ikke havde kommandoen over de britiske styrker, vistnok Royal Dragoon Guards, der foretog screeningen.

Frem til den 6. december 2004 tænkte han ikke på, om de tilbageholdte kunne risikere at blive udsat for tortur. Da artiklen i Al Manarah blev offentliggjort, overvejede han, om der kunne være noget om snakken. Han kaldte derfor cheferne for TSU, ING 601 og ING 602 og den britiske brigadechef til et møde, hvor han belærte irakerne om krigens love og spurgte irakerne direkte, om der var hold i artiklens omtale af tortur. De sagde, at det skulle han ikke bekymre sig om, for de overholdt irakisk lov. Mødet varede i to timer. I lyset af episoden besluttede han fremover at følge irakerne tættere. Han rapporterede om hændelsen til den britiske brigadechef, da den påståede tortur foregik i det britiske ansvarsområde.

Adspurgt af advokat Christian F. Jensen forklarede han, at hans forberedelse til udsendelsen med hold 4 blev indledt ved det chefmøde, der blev afholdt i slutningen af april eller begyndelsen af maj 2004, før Hommel-sagen opstod. Hommel-sagen gav senere anledning til overordnede overvejelser, men ikke mere konkret, for det danske mandat blev ændret med udsendelsen af hold 4. Det var selvsagt vigtigt, at fanger ikke blev mishandlet. Da irakisk lov indeholdt mulighed for dødsstraf, måtte der ikke ske overlevering af fanger fra danskerne til irakerne. Som overordnet synspunkt gik man ud fra, at irakerne overholdt deres love og de konventioner, de havde tiltrådt, og derfor blev de under den missionsforberedende uddannelse ikke undervist specifikt i spørgsmål om irakernes håndtering af fanger. De blev undervist i den irakiske kultur og deres anderledes livssyn, og de var selvfølgelig helt bevidste om, at en fængselscelle i Danmark og Irak ikke kan sammenlignes. De forventede for eksempel ikke tv, toilet og en blød seng i de irakiske celler. Han blev ikke forud for missionen oplyst om, at hold 3 havde modtaget klager fra fanger over mishandling.

Det danske magtanvendelsesdirektiv beskriver i punkt 25 og 26, hvorledes de danske styrker skulle agere i Irak. Danskerne kunne ikke blande sig i irakernes behandling af fanger, men kunne rapportere det opad i systemet, hvilket han efter artiklen i Al Manarah gjorde ved at rapportere til den britiske brigade, ligesom han tog kontakt til de irakiske styrkers ledelse. Han mener ikke, at han kunne gøre mere, efter at operationen var slut. Hvis han under operationen havde fået informationer om, at der var foregået tortur, kunne han have stoppet den danske involvering. Indgriben over for et igangværende overgreb må forudsætte tilstedeværelse, og danskerne kunne derfor ikke gribe ind over for efterfølgende overgreb i fængslerne. En tilbageholdt, der ligger på jorden, men ikke er bagbundet og ikke har hætte over hovedet, er ikke nødvendigvis pacificeret. Et slag eller spark til en tilbageholdt i den situation vil derfor ikke betragtes som værende uden for rammerne i magtanvendelsesdirektivet. Hertil kommer, at skuddene ved CYAN 1 måtte give anledning til ekstra årvågenhed ved CYAN 4, selvom de to mål ligger på hver side af den nordlige del af byen. Skuddene i CYAN 1 beviste jo en vilje til at modsætte sig operationen, som også kunne være til stede i CYAN 4. Der skulle anvendes den mindst mulige, men nødvendige magtanvendelse under operationen. Meldingen om skud ved CYAN 1 blev modtaget kl. 6.49 på den fremskudte kommandopost, jf. ekstraktens bind V, side 436, og skuddet var nok faldet nogle minutter før.

På ny forevist samme uddrag fra den under hovedforhandlingen dokumenterede videooptagelse ved minuttal 19:12 forklarede han, at han ikke vil betegne den udøvede vold som noget, han burde have fået besked om. Han kan ikke se, hvad der præcist foregår, eller hvad dem på jorden foretager sig. Det at stemple en person, der ligger på jorden, men som forsøger at rejse sig op, vil ikke være en overskridelse af magtanvendelsesdirektivet. Hvis den pågældende ikke havde forsøgt at rejse sig op, skulle en stempeling have været påtalt, eventuelt af den britiske soldat der ser ud til at stå i nærheden. De engelske militærpolitifolk var under dansk kommando. Han er enig i, at man skal forsøge at standse et igangværende overgreb, hvis det kan ske uden risiko for sig selv og sine soldaterkammerater.

Efter mødet den 8. december 2004 blev han ikke utryk ved de irakiske chefer, men han syntes alligevel, at de fremover skulle være mere strikte. Artiklen i Al Manarah indeholdt nogle stedsangivelser, som vistnok pegede på overgreb ved CYAN 4. Det lyder på filmen som om, at det var Jesper Møller-Pedersen, der optog den. Han tror, at Jesper Møller-Pedersen tog kameraet med på operationen for på eget initiativ at afprøve dets muligheder. Normalt ville brug af kameraer være befalet, og det er ikke normalt, at en efterretningsofficer tager et kamera med af egen drift. Jesper Møller-Pedersens rolle under operationen var som efterretningsofficer at indsamle efterretninger ved at observere og notere, hvad han oplevede. Han ved ikke, hvem der holder det andet kamera, som ses på videooptagelsen, heller ikke selvom det må lægges til grund, at det er en dansk soldat. I henhold til reglerne skal optagelser med kamera under en operation registreres, rapporteres og arkiveres, og derfor overrasker det ham meget, at der var soldater med kameraer med på operationen.

Han husker ikke, hvad der blev sagt under mødet med Anders Berg Olesen og Jesper Møller-Pedersen, ud over at de planlagde den videre færd til CYAN 2. Han mener ikke, at de drøftede tilbageholdte.

Han fik fra Hærens Operative Kommando i 2012 at vide, at der var blevet sendt nogle kameraer til hold 4, således som det fremgår af auditørrapporten af 30. januar 2013 vedrørende hans forklaring til Forsvarets Auditørkops, jf. tillægsekstraktens bind 2, side 686. Oplysningen om, hvornår der blev sendt kameraer til hold 4, fremgår formentlig af nogle fragtlister, og han burde have været gjort bekendt hermed i 2004. Hans bedste bud på, hvordan det kan være gået til, er, at kameraerne blev udpakket i efterretningssektionen og anvendt af dem som ”legetøj”. Der var ikke regler om, at han skulle underrettes om tilstedeværelsen af kameraer, men han ville gerne have vidst, at der var kameraer til rådighed.

Han havde ikke combat camera teams til rådighed på hold 4. To eller tre løse kameraer i en E-sektion er ikke et combat camera team. Han er efterfølgende blevet informeret om, at nogle fra spejdereskadronen på Holstebro kaserne var blevet undervist i brug af kameraer, men disse folk blev ikke koblet sammen med kameraerne på hold 4 til et combat camera team. Når han i Post Operation Report under punkt 5.3, tredje og fjerde afsnit, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 415, anbefalede kameraer ved fremtidige operationer, var det fordi, der havde været rygter fremme i Irak om, at danskerne var gået ind i moskeen på CYAN 1. Han erindrer ikke, hvornår de fik kendskab til disse rygter, eller mere konkret om rygternes indhold. Han er helt sikker på, at der ikke var combat camera teams med på operationen, for i så fald ville de være blevet befalet. Den engelske operationsbefalings punkt 6 om ”Div Combat Camera Team”, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 402, betød, at den britiske brigade havde tildelt et combat camera team til formentlig Corrunna Coy, der spillede en rolle på CYAN 3. Han mindes ikke at have set denne del af befalingen, og det er da også et dokument, som primært er rettet til operationsofficererne. Det er dog sandsynligt, at han blev orienteret herom mundtligt. Alle enheder anvendte som udgangspunkt lokal tid for at sikre koordinationen mellem enhederne.

Han blev sidst i 2011 ringet op af en fra forsvaret med spørgsmål om, hvorvidt han kunne bekræfte, at der var blevet videooptaget under Operation Green Desert, og det kunne han ikke. Aviserne interesserede sig meget for den udvikling, der havde været med tilbageholdte og sagsanlægget fra irakerne. Han havde ikke kendskab til, at der var foretaget optagelser, og han udtalte sig meget skråsikkert.

Han bekræftede sin forklaring som gengivet i auditørrapporten, tillægsekstrakt 2, side 681, 5. afsnit, herunder bemærkningen om, at 602 ING ikke kunne gennemføre operationen selvstændigt, da de mente, at modstanderne havde tungere våben.

Han synes, at den target folder, der blev lavet på baggrund af efterretningerne, er af høj kvalitet og meget specifik med hensyn til mål og formål for operationen. Den udgjorde et fuldt tilstrækkeligt grundlag for en gennemførelse af operationen. Kildens troværdighed har i den sammenhæng ingen betydning, for man må leve med, at oplysningerne kun kommer fra én kilde og ikke kan bekræftes. Trusselsniveauet i området var rigeligt til at gå videre med planerne om en operation. Både Anders Kærgaard og Jesper Møller-Pedersen deltog i stabsmøder og bekræftede, at efterretningsofficeren fra 602 ING var fremkommet med disse oplysninger. Ingen af dem sagde noget specifikt om kildens troværdighed. Det var

Anders Kærsgaard, der havde skrevet target folder'en og givet kilden klassificeringen F6. Anders Kærsgaard sagde ikke, at kilden var utroværdig og løgnagtig. Han bad ikke Anders Kærsgaard om at ændre sin klassificering, således som forklaret af Anders Kærsgaard. Anders Kærsgaard har ændret sin holdning og forklaring markant i forhold til de faktiske omstændigheder i 2004. Efter hans opfattelse er en klassificering som F6 dårligere end F5. Han mener, at der ikke er en klassifikationsgrad for kilder, som er utroværdige. De forsøgte at få bekræftet efterretningsoplysningerne ved at sende dem til den britiske brigade. Hvis han havde fået oplysning om, at efterretningsofficeren ikke kunne udpege målene, ville det have ændret hans vurdering af grundlaget for operationen. Det undrer ham dog, hvis dette var tilfældet, for der var billeder af målene i target folder'en. Forevist target folder'ens punkt 3.1 vedrørende "Target 2", jf. tillægsekstraktens bind 1, side 338, forklarede han, at "Dimitroff 30" er maskingeværer. Der blev på dette mål fundet en del af de genstande, der er angivet i target folder'en, men langt fra alt. På CYAN 1 fandt de nogle eksplosiver, maskingeværer og andre våben, der er anført i target folder'en vedrørende dette mål, men de fandt ikke raketter. Han erindrer ikke, om de fandt raketter i takiaen eller andre steder.

I den britiske situationsrapport af 25. november 2004 er omtalt "long barrelled weapons", som er langløbede våben som rifler og AK-47'ere i modsætning til en pistol, som er kortløbet, jf. tillægsekstraktens side 405. Sætningen "no authority to TQ was not granted by CO DANBAT" betyder, at han som leder af den ikke-irakiske del ikke havde givet tilladelse til briterne til, at der skulle ske afhøring af tilbageholdte. Ingen af de her beskrevne fund kunne anvendes ved fremstillingen af vejsidebomber, men han er sikker på, at der også blev fundet sort krudt, som kan anvendes til fremstilling af bomber. Irakerne måtte kun bære våben, hvis de havde våbentilladelse.

Forsvarschef Jesper Helsø var forud for Operation Green Desert på besøg ved den danske bataljon. Han husker ikke, om de talte om tilbageholdte. Ved Forsvarsudvalgets og forsvarsministerens besøg i januar 2005 briefede han dem om blandt andet reglerne for tilbageholdte og muligheden for at anvende de britiske detentionsfaciliteter. Torben Gettermann må huske forkert, når han i landsretten har forklaret, at der var et besøg af forsvarsministeren forud herfor.

Efter udgivelsen af "Amendment 1" blev der lavet nogle småjusteringer til befalingen, som kan være blevet befalet skriftligt ved håndskrevne noter på dokumentet, men også kan være udgivet mundtligt. En af ændringerne var foranlediget af ønsket fra briterne om at gen-

nemføre en screening af de tilbageholdte og at lade civile politifolk deltage i søgningen. MP'erne fik efter instruksen lov til at gå ind i husene efter clearing, og han vil tro, at de fulgte instruksen. MP-chefen havde, som det fremgår af punktet "Task org." i "Amendment 1", jf. tillægsekstraktens bind 1, side 384, fået ordre til at afgive et MP-team til hver af de tre operative enheder, således at de pågældende enhedschefer fik politimæssig erfaring tilført til brug for monitoreringen af TSU og ING.

Adspurgt af retten og foreholdt, at vidnet, Masoud Vahedi har forklaret, jf. landsrettens retsbog af 16. februar 2018, side 5, at der var danske MP'ere inde i husene, forklarede han, at de danske MP'ere havde fået lov til at gå ind i husene for at søge efter beviser, efter at irakerne var gået ind i husene og havde arresteret personer. Der deltog mellem tre og fem danske MP'ere i operationen. Jesper Møller-Pedersens forklaring for landsretten om klassificering af kilder lyder plausibel. Foreholdt, at Anders Kærgaard i landsretten har forklaret blandt andet, at hans vurdering af, at kilden var utroværdig, "overlevede" i hans beskrivelse i target folder'en ved, at man i "most likely" scenarierne ikke ville møde modstand, forklarede han, at det mest sandsynlige scenarie, når de multinationale styrker mødte så talstærkt frem, var, at dem, der blev angrebet, ikke ville gøre væsentlig modstand.

De danske lastbiler var med fremme ved Forward Supply Area i nærheden af Camp Chin-dit. Han så ikke lastbilerne og ved ikke, om de havde presenning på.

Foreholdt, at Anders Kærgaard i landsretten har forklaret, at indholdet af handouts blev befalet i et PSYOPS-anneks, forklarede han, at disse handouts var standarddokumenter, som formentlig var omtalt i Standard Operation Procedures (SOP). De blev udarbejdet som en del af stabsarbejdet og tilrettet af tolkene til den enkelte operation, hvorefter de blev trykt hos den britiske brigade.

Sagen udsat til fortsat hovedforhandling den 15. marts 2018 kl. 9.30.

Retten hævet kl. 15.40.

(Sign.)

— — —
Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 23-03-2018

Jens Jensen

kontorfuldmægtig